

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Exempla, Divinæ Iræ, Per Opera Poenitentiae, Nobis Leniendæ

Stengel, Georg

Ingolstadij, 1648

Capvt III. Damnatæ Fæminæ exemplo ostenditur, sicut huius vitæ mala in bona, ita vicissim voluptates in æternas cruces conuerti.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-52193](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-52193)

34 Cap. III. *Damnata femina exemplo,*
usus fuerit ad fidelium castigationem, & men-
sura peccatorum fuerit impleta, etiam excin-
dentur, & in ignem aeternum, tamquam palmi-
tes praevisi, & omnino inutiles, proyicientur.

C A P V T III.

DAMNATAE FEMINAE
EXEMPLO OSTENDITVR,
SICVT HVIVS VITAE MALA IN
BONA, ITA VICISSIM VOLVPTATES
IN AETERNAS CRUCES CON-
VERTI.

I.
CVR MA-
GIS MERI-
TI MINVS
POENARVM
HABEANT
IN HAC
VITA?

VPEREST adhuc vna quaestio, de
duobus fratribus, praecedente ca-
pite & exemplo, à nobis com-
memoratis. Cùm enim Icilius hæreticus, fra-
ter autem eius Catholicus fuerit; cùm Ici-
linus fratre suo Alberico longè ambitiosior,
iniustior, truculentior extiterit; cùm incõ-
parabiliter plures, ac sauioribus modis ius-
serit contrucidari, cur, obsecro, Icilius tam
tolerabili, Albericus tam inaudito genere
mortis è medio sublatus est? Siquidem Ici-
linus, proelio victus, captus, in caput vul-
neratus, & pede saucius, dolore magis ani-
mi, quàm vulnerum gravitate confectus de-
cessit.

cessit. Albericus autem proditus, captus, ante oculos suos sex filios membratim laceratos, duas filias cum vxore, viuas infelicibus flammis vstulatas vidit, ac tandem pedibus ad equi caudam alligatis per castra tractus, forcipibusq; frustillatim discerptus Absyrti alicuius instar miserandum in modum interiit. Quid hoc est rerum? quænam ista iustitia est? Is qui parum peccauit, multum luit; & parum luit, qui fuit omnium facinorum reus? Hæcne pœnæ & culpæ æqualitas? istud diuinæ sapientiæ iudicium? Omnino, & quidem æquissimum, sapientissimum. Quia Albericus minùs malitiosus, Icilius extremè in omne flagitium proiectus, vterque quidem graua supplicia promeruit, Icilius autè longè grauiora. Quid autem grauius inferno? Hinc de illo legitur: *Sine pœnitentia decessit.* Albericus autem, postquam peccata sua ritè confessus est, mutatis jam æternis Inferni pœnis, in pœnas temporales, nulla satis dira tormenta potuit sustinere, quæ meritis æquipararentur. Immo plerumque hoc fit à filijs lucis, qui cum videant, nullos esse, in hac vita, tam acerbos cruciatus, qui possint vel cum Purgatorij doloribus conferri, etiamsi sint

innocentissimi atq; sanctissimi, tamen maximas corpori inferunt afflictationes. Eremitæ, Monachi variorum ordinum, qui a mundo separati vix sciunt, nisi è libris, quid sit peccare, quàm miserè vestiuntur? quàm asperè cubant? quàm seuera ieiunia sibi indicunt? Sit Ioan. Baptista in exemplum, de cuius vestitu, habitatione, & victu, Evangelica docet historia. At qui plurima quotidie committunt flagitia, non tantùm nihil luunt, verùm etiam mollibus vestiuntur, in vino, in conuiujs & luxurijs assiduè versantur, rident, ludunt, iocantur, fletum, lachrymas, pœnitentiam detestantur. Quod manifestum indicium est, pœnas illorum in alteram vitam differri. Si *saperent, ac nouissima prouiderent*, vtique huius vitæ incommoda omnia libenter tolerarent. Nunc non sapiunt, neque satis credunt,

Esse aliquos Manes, & subterranea regna, hinc præsentibus bonis inhiant, & quidquid est durum, aut molestum auersantur.

II:
 AVTHOR
 ET AV-
 THORITAS
 HISTO-
 RIAE
 IIa. 33. 14.

Ad hos erudiendos toties Scriptura sacra inculcat memoriam gehennæ; toties clamant Prophetæ, toties ipse Christus vult istud ingeminat. *Quis poterit habitare de vobis cum igne denotante? quis habitabit ex vobis cum*

eum ardoribus sempiternis? Et Servator: nolite timere eos, qui occidunt corpus, animam autem non possunt occidere: sed potius timete eum, qui potest & animam, & corpus perdere in gehennam. Quod etiam per illustria sæpe exempla docuit Deus. Ego vnicum referam, ad hoc propositum valde idoneum; ex libro quem Sigebertus de Illustr. Ecclesiæ Scriptor. vocat librum *De vita & doctrina Patrum*; Gentianus Heruetus in præfatione versionis suæ Palladianæ existimat ipsum Palladium eum librum scripsisse; historiam certè in eo contentam refert Ioa. Damascenus in libro, qui inscribitur, *De ijs, qui cum fide excesserunt ex hac vita*. Interpretatus est eum ex Græco Ioannes S. R. E. Subdiaconus, edidit in lucem accuratius Heribertus Rosvveydus, ut adeò historia neque antiquitate, neque authoritate careat. Est autem talis.

Quidam ex Eremitis patribus authoritate pollens & pietate, per varia circumibat virorum ac mulierum cœnobias, ut ea visiteret. Is, in quodam loco senecta ætate virginem inuenit Deo, in assidua oratione, contemplatione, ieiunijs, asperrimisque corporis afflictationibus seruientem: cuius cum

Matthæ
10. 28.

Sigebertus
de Illustr.
Ecclesiæ
Scriptoribus.
in
Ioann.
c. cxviii.
Heribertus
Rosvveidus
in Vitis
PP. l. 6.
libello
de præuidentia,
seu contemplatione.
§. 15.

III
QUALIS
FVERIT
PATER
TAM PIAB
FILIAE

de virtutibus audiisset multa, eam, ut fieri solet de Vocatione sua interrogavit, scire volens causam, ob quam, speris mundi illecebris, ipsa tam duro se viuendi generi addixisset. Illa primùm oculos deiecta pudicos, aliquantulum cogitabunda tacuit; tum quasi post deliberationem præmissam in cælum suspiciens, manibusq; decussatim supra pectus iunctis, altùm ingemiscens ira loqui cœpit. Mihi, ô pater venerabilis, adolescentulæ adhuc diuersi moris erant parentes. Pater natura imbecillis, valetudine inconstans, sapius ægrotans, quàm sanus. Siue æger tamen, siue sanus, semper modestus, grauis, mansuetus, patiens. Si quando vires sinebant, numquã videbatur otiosus: aut enim in templo semper, aut in agro hortuë versabatur, ut Deum precando, terrã laborando coleret; tam ad aras, quàm ad areolas assiduus. Siquidem vbi superis honores detulit, vel sementem iecit, vel messe peracta fruges domum comportauit; itaq; turbas hominum vitauit, ut numquam sub tiliã stantes populares adiret, numquam publicè confabulantibus interesset, & vix vmquam ab ijs, qui in eodem vico degebant, nisi cum vel in templum, vel in agrum
proce-

procederet, conspiceretur; tantusque erat ei taciturnitatis amor, ut eum ignorantibus esse elinguis, aut sine voce crederetur. Maximam autem temporis partem in lecto, & morbo cubabat, dolore pariter & patientia plenus. Talis erat pater, quem non nisi alterum Iobum intuebar, aut magistrum pietatis.

Mater verò mea in contrarium palmam possidebat, ita firma corporis valetudine, adeò validis viribus, ut ab ineunte ætate & teneris unguiculis, nullo umquam fuerit morbo tentata, nec quidquam doloris experta sit; sed ab utero matris usque ad ultimum vitæ diem semper sana robustaque existerit. Nec forma illi deerat, nisi vultus decorem fœdasset morum turpitudine. Cum enim pater frequentibus morbis impeditus, rebus domesticis non quiret præesse, illi totius familiæ regendæ rerumque dispensandarum permisit potestatem. Fuit autem pessima dispensatrix: adeò, ut quamvis Deus magna satis nos opum abundantia donasset, tamen ea nobis non sufficeret. Nimirum quales mores, talis administratio illius fuit. In primis à labore abhorrebat, ut à peste aliqua. Sæpius foris quàm domi

cerne-

IV:
QVAM
IMPIA FVO
ERIT
OPTIMAS
FILIAS
MATER P

cernebatur. In omnibus circulis, conuen-
ticularum, angulis, ac frequentissime in medio
foro suam habebat stationem. Supra mo-
dum curiosa & garrula indagabat & vul-
gabat quidquid intra priuatos parietes ac-
cidisset aliorum. Adeo obuios quosque
compellabat, adeo prolixis, & sine caren-
tibus sermonibus detinebat, ut putaretur,
omne corpus illius lingua esse, aut certe aures
ambas in linguam defluxisse. Loquacitati
huic accedebat impotens iracundia, & mira
litigandi promptitudo. Vanissima licet es-
set, tamen veracior omnibus promptiorque
videri cupiebat. Quod si quis illius dictis vel
cum venie preafatione se opposuisset, illico
erat in fermento, atque in conuitia & ri-
xas efferuescebat. Sed ante hanc omnia in
illa turpissimum fuit, quod vltro non inu-
tata, non vocata, ausa sit adire viros, de
quibus parum honeste homines loqueban-
tur: immo cum illis prolixè commorari;
vinum bibere vsque ad ebrietatem. Quam

Ephes. 5. verè monuit Apostolus: *Nolite inebriari vi-*
18. *no, in quo est luxuria?* Ut enim, teste Cle-
Clemen. mente Alexandrino, *iubar est anima ficca sa-*
Alex. lib. *piensimum, & perspicax, neque madescit vini*
Pedag. *balitu in modum nebule crassescens, vnde &*
Hera-

Heracliti dictum est: *Anima sicca sapientissima*, cum corporis temperiei respondeant animi mores, ut docet Galenus: ita eodem Clemente Alexandrino authore, *Vinum, & carniū sagina*, robur quidem adducunt corpori, sed animum reddunt languidum. Immo, ut S. Hieronymus loquitur, *Vbicumque saturitas & ebrietas*, ibi libido dominatur; spectat ventrem & genitalia, qualis ordo membrorum, talis & vitiorum. Namquam ego ebrium castum putabo, qui etsi vino consopitus dormierit, tamen potuit peccare per vinum. Dicat quisq; quod volet, ego loquor conscientiam meam. Scio mihi abstinentiam & nocuisse intermissam, & profuisse repetitam. Ac alibi: *Vinum, & adolescentia duplex est voluptatis incendium*. Quid oleum flamma adycimus? quid ardenti corpusculo ignium fomenta ministramus? Hinc non tantum D. Paulus dixit ad Titum: *Inuenes hortare, ut sobrii sint*; sed Plato etiam adolescentibus vsq; ad decimum octauum ætatis annum vino interdixit. Qui etiam postea ita sancit de vino: *In ciuitate nec seruus, nec serua vnumquam vinum gustet, nec ipsi quidem magistratus, illo quo magistratum gerunt anno; neque gubernatores; neque indices, dum munus suum exercent, vlllo modo vi-*

Galenus lib. 1. Quod corporis temperiei respondeant & Clemente Alex. lib. 7 Strom. S. Hieronym. in c. 1. ad Tit. v. 7.

Idem in ep. ad Eustoch.

1. Tit. 2. 6.

Plato, lib. 2. de legib.

62 Cap. III. Damnata femina exemplo;

S. Hiero-
nym. ep.
83. ad
Oceanū.

num gustent. Nam, vt iterum monet D. Hieronymus, alio loco, *Vinolentia scurrarum, est, & comessatorum, venterq; mero astuans citò despumat in libidines.* iterumque; Noë ad vnius horæ ebrietatem nudat femora sua, quæ per sexcentos annos sobrietate contexerat. Lot per temulentiam nesciens libidine miscet incestum, & quem Sodoma non vicit, vna vice- runt. Si hoc facit in viris vinum, in femi- nis quid non faciet? Hanc ob causam So- tam Clinici Labullam Martialis sic alloqui- tur:

Martial.
lib. 4. epi-
gram.

*Deserto sequeris Clitum marito,
Et donas, & amas, exhis dicitur.*

Hanc ob causam & memoratæ Virginis mater, postquam cœpit bibere, etiam sur- rexit ludere, facta & meretrix pessima, & adultera impudentissima, ita libidine in- censa, vt non tantùm mœchos admitteret, verùm etiam vltro sequeretur; & quidem adeò prostitutè, vt pauci de vico ipso potue- rint effugere libidinem eius.

V.
BONI PA-
TRIS MA-
LA, ET
MALAE
MATRIS

Pulchra hæc laus est feminae in conspectu filiae suæ eiusmodi vitam agitantis. Mari- tus autem morbis identidem exercitus, & lecto alligatus, & alioqui colloquiorum non amans, non potuit vxoris adulteria in- dagare.

dagare. Præterquam quòd neque curiosus erat, & de sua pietate alios metiri assuetus nihil mali de sua coniuge suspicabatur; erat-
que illa tam callida, vt mille fraudes posset furtis suis obtendere, & simplicem maritum, vt lubebat, fallere. Nec licebat filia vel vno verbo mutire, quamuis multa videbat, multa audiebat à matre sua fieri, quæ minimè conuenire intelligebat. Ita diu & vir in miseria, & fæmina in felicitate sua vixerunt. Tandem, inquebat ad Eremitam Virgo, accidit, vt pater meus longa aegritudine fatigatus, è vita excederet. Quo mortuo, cœpit illico cælum nubibus contrahi, aër obscurari, venti vāsanire, nimbi fluere, micare fulgura, tonitrua mugire, & disruptis nubibus fulmina cadere. Vno verbo, ea erat facies tempestatis, vt mundi decretorius venisse dies putaretur. Atque hæc procellæ tres dies noctesque continuò perdurauit. Quæ caussa fuit, vt morborum diuturnitate iam antè contabefactum corpus, toto tri-duo non posset terræ mandari. Quare, vt in talibus plerumque fit, varij ea de re subor-ri sunt sermones, alijs occultis rerum causis eam aëris intemperiem ascribentibus; alijs palàm dicentibus, Sic eum Deo fuisse exosum,

BONA IN
SPECIEM
MORUM

exosum,

64 *Cap. III. Damnata femina exemplo,*

exosum, vt nec terra eum recipere velit ad sepulturam. Triduo transacto, nondum sedata erat tempestas, sed cum intra domum, dissolutis in putredinem membris, foetor cadauerosus nimis cresceret, ædesque inhabitabiles redderet, pluuijs etiamnum durantibus, quoquo modo potuimus, sine pompa, sine luctu, defunctum extulimus, humauimusque. Patre, & qualicumque custode amoto, mater mea, velut manu missa, in omnem peccandi licentiam effusa, liberimè faciebat, quidquid libebat. Nec iam foris suas querebat voluptates, sed publicum prostibulum facta, è paternis laribus lupanar faciebat. Multi illuc cirrati & cincinnati iuuenes, multi cani senes commeabant, denique quotquot otio tædiosi erant, illuc cum socijs, temporis fallendi causa, ibant. In summa, ibi edebatur, bibebatur, ludebatur, saltabatur, cantabatur, eaque dicebantur ac fiebant, quæ neque narrari sine rubore possunt. Dixisses, Cyprum esse, vbi non iam Thais, sed ipsa Venus habitaret; ad quam, sicut vultures ad cadauer, omnes vndique impuri confluxerunt agminatim. Ita, cum diu in omni cœno turpissimarum voluptatum voluta esset, tandem mors eam abripuit,

abripuit, neque diu, neque graui cruciatu
ægotantem, neque, vt apparebat, quid-
quam metuentem. Quineam mortem illius
consecuta est aëris serenitas, vt cælum
ipsum *inexequijs deducere funus eius* videre-
tur.

Hæc patris matrisque exempla habui,
quæ, post matris obitum, puellarem egres-
sa ætatem mihi ante oculos posui; eo scili-
cet tempore, quo hinc ratio iam maturior,
meliora mihi suggerere consilia potuit; in-
de autem sanguis ardentior corporis illece-
bras suppeditare cœpit. Quadam igitur
die in vesperam declinante, sola in con-
clauis meo sedi, vt seriò cogitarem mecum,
quamnam biuij partem censerem arripien-
dam. Ex vna enim mihi parte vita patris,
ex altera fortuna matris proponebatur.
Spiritus patrem, caro matrem exhibebat.
Rationi vita patris, sensui fortuna matris
probabatur. Fuit verè bonus pater, inque-
bam, fuit patiens, fuit mansuetus, fuit so-
brius; vixit, vt par est viuere hominem
Christianum. Occurrebat tamen mox alia
cogitatio; dicens: Sed quid eum iuuit ea vi-
ta? quid profuit abstinentia? quid pietas lu-
cri habuit? cum nihil in vita sua consecutus

VI.
VIRGINIS
DE VITA
INSTITV-
ENDA DES
LIBERA-
TIO.

66 *Cap. III. Damnata femina exemplo,*

fit boni, semper vel in labore, vel in dolore, atque omne tempus in corporis infirmitate, ac mentis tribulatione consumens; ac ne conjugem quidem habens cuius officijs ac benignitate foueretur. Denique tam tristis fuit vitæ eius finis, vt ipsum ei sepeliendo calum aduersaretur. Si igitur vita, si virtus, si mōres patris mei Deo placuissent, aut hoc, in terra hac conuersandi genus in diuinis oculis bonum foret; cur tantam malorum segetem pater meus messuisset? An non meritò quiuisset dicere: *Quo modo scit Deus, & si est scientia in excelsis? Ecce ipsi peccatores, & abundantes in sæculo obtinuerunt diuitias. Et dixi: Ergo sine caussa iustificauit cor meum, & laui inter innocentes manus meas. Et fui flagellatus tota die, & castigatio mea in matutinis.* Itaque consultissimum mihi est, semitæ matris insistere, atque vitam ad illius normam instituire, sectari voluptates, luxuriari, corpus libidini tradere, conuiuari, saltare, iocari, & nihil omittere eorum de quibus potest delectatio sperari. Etenim mater quoque ausa est omnia, neque vllum est opus tam turpe, quod prætermisit; in vino, in ebrietate, in saturitate, semper incolumis extitit, & sa-

na;

Psal. 72.
11.

na; in omni lite, & licentia, in omni temeritate, fortunata. Ad extremum vitam quoque finiuit prosperè, & cælo velut applaudente. Quid igitur dubito? quid hæreo inter sacrum & saxum? quid me ipsam in partes distraho, atque affligo? *Sic oportet me vivere, sicut mater vixit.* Satius est enim oculis credere, & ijs quæ manifesta sunt, quàm sibi futura & incerta promittere. *Venite ergo, & fruamur bonis, quæ sunt, & utamur creatura tamquam in iuuentute celeriter. Vino pretioso & unguentis nos impleamus: & non pratereat nos flos temporis.* Quemadmodum etiam hodie nonnulli ex desperatione pacis dicunt: Nihil ampliùs orabo: non faciam quidquam pro pace, quàm diu jam frustra orauimus? O miser, tu nè Deo tempus præscribis? Quàm diu ille te expectauit? & nondum pœnitentiam agis. Expecta & tu illum; qui non desistet nos bello castigare, donec nos peccare desinamus. Sed pergamus audire Virginem.

In hunc modum vbi iuueniliter statui, inquiebat, cæcoque consilio decreui misera, matris exemplo, voluptatem omnium malorum matrem amplexari, nox aërem, me somnus occupauit. Dormienti astitit

E 2

quidam

VIT.
ANGELI
CUSTODIS
APPAR.
TIO. ET
PATRIS
OSTENSIO

quidam grandi corpore, (Angelus erat)
 aspectu horribili, qui contracta fronte vul-
 tuq; ad iracundiam composito me intuens
 mirum in modum perterritus, voceq; asper-
 rima interrogavit: Et quænam verò sunt
 cordis tui cogitationes? Ego autem aspectu
 habituque eius tremefacta, oculos in eum
 figere non audebam, sed, vt territi solent,
 voce amissa, tacui. Cùm ille maiore quàm
 priùs voce vsus, denuò iussit, vt ea, quæ sta-
 tueram, sibi recenserem. Ego autem timo-
 re plena, meique ipsius, & cogitationum
 mearum oblita; *Nihil esse dicebam.* Tum il-
 le, me negante, omnia mihi, quæ tacita
 mecum meditata fueram, in memoriam or-
 dine reuocauit. Quid facerem conuicta?
 falsa sum, quod decreueram, supplexque ad
 preces confugi; vtque veniam consequerer,
 causam candidè aperui mearum cogitati-
 onum. Quam postquam retuli, dixit mihi:

Psal. 36
7.

*Noli amulari in eo, qui prosperatur in via sua
 in homine faciente iniustitias.* Et quandoqui-
 dem diuersi moris parentes habuisti, & tibi
 placet alterutrius vestigijs insistere, veni
 mecum, & priùs vtriusque statum vide, po-
 stea, quam volueris, vitam tibi elige imitan-
 dam, Dixit: & manu apprehensam secum

traxit

traxit. Sequebar illum, & veniebamus in
ingentem amœnumq; admodum campum.
Vbi horti floridi, varijs arboribus consiti
jucundissimè inumbrabantur. Fructus au-
tem diuersi & generis, & coloris, inter vi-
ridantes ramos, pependerunt. Tanta autem
erat loci illius fragrantia atque pulchritu-
do, vt me in Paradisum translata existi-
marem. Inter omnia autem mihi gratissi-
ma, accidebat defunctus pater, lætissima mi-
hi facie occurrens, atque in amplexum ru-
ens, meque osculo salutans, & filiam suam
appellans. Ego gaudij plena, in amplexu
eius hærens, cum satiari eius aspectu non
possem, rogitaui eum, vt mihi cum illo sem-
per inibi permanere fas esset. Ille verò,
Nunc, inquit, filia, non potes hîc mecum
permanere; quòd si autem vitæ meæ vesti-
gia sequi volueris, certò huc, breuique tem-
pore es peruentura. Addebam ego preces
precibus, & cupiebam cum eo perseuerare,
sed qui eò me duxerat, iniecta manu, rursus
me inuitam admodum & renitentem ab-
straxit, dicens: Ades, ostendam tibi & ma-
trem tuam, vt scias, in cuius tibi mores sic
declinandum.

Hîc jam non Virginem illam ampliùs

VIII

E 3

ca.

70 Cap. III. Damnata femina exemplo,

POENAE ea, quæ vidit, narrantem, sed, quæ narra-
 SENSUS IN uit, me ipsissimis Scripturis sacris confir-
 INFERNO. mantem audite, ne somnia vos audire exi-
 stimetis. 1. Rapta est spectatum inferni
 Iob. 10. poenas, *in terram miseria & tenebrarum oper-*
 Matth. 8. *tam mortis caligine, ubi sempiternus horror*
inhabitat: nimirum in tenebras exteriores;
 qui enim speretâ luce diuinâ & spiritali,
 amârunt tenebras mentis interiores, ijs me-
 2. Petr. 2. ritò *caligo tenebrarum reservatur, quæ tene-*
 17. *bræ exteriores vocantur, tum, quia sunt*
 extra mentem in aëre, vel ipso igne; tum,
 quia sunt extra regnum Sanctorum. Ibi erat
 quidem ignis, sed sulphureus, qui parum lu-
 cet, & quidem luce non læta, sed pallida &
 mœsta. quæ, vt Plinius de sulphure scribit,
 Plin. lib. *suo percussu pallorem dirum presentibus su-*
 35. cap. 15. *fundit.* 2. Has tenebras augebat atra nebula,
 seu fumus sulphureus, iuxta illud: *Et fumus*
 Apoc. 14. *tormentorum eorum ascendet in sacula saculo-*
 11. *rum.* 3. Hic fumus ex fornace sulphure ac
 pice plena, cum terribili stridore ac pertur-
 batione, sursum tendebat, ingentesq; exci-
 Psal. 10. 6. *tabat procellas, iuxta illud: Ignis & sulphur,*
& spiritus procellarum pars calicis eorum; &
 Iud. in ep. *illud Iudæ, quibus procella tenebrarum serua-*
 v. 13. *ta est; quia fumus & flamma sulphure &*
 pice

pice permista sursum vi maxima expulsa, summis inferorum partibus illisa, ac repulsa, vehementiusque exardescens terrificum sonitum excitabat. 4. Audiebat *fletum, & stridorem dentium, & lamentabiles desperatorum ululatus.* 5. Verè, etiam per nebulam & caliginem, flammam emicantes conspexit, viditque illud quod Propheta dixit: *Pones eos, ut clibanum ignis in tempore vultus tui: Dominus in ira sua conturbabit eos, & denorabit eos ignis.* 6. Multa saepe tremenda dicuntur, sed non ita apprehenduntur, sicut cum videntur oculis subiecta. Nota est saepe aliqua historia, quæ vel lecta est, vel audita, sed non ita penetrat, aut mouet, sicut cum in theatro spectatur representata. Quare quidquid dicam, longè tamen aberit ab eo sensu, quem Virgo illa habuit, cum locum illum profundissimum, à cælo remotissimum, obscurissimum, carcerem omni calamitate plenum intueretur; quæ si clamores & blasphemias non audisset, si fumum ac nebulam Stygiam non sensisset; si fœtorem exhalantem non percepisset; tamen solas tenebras Tartareas non potuisset non vehementer exhorreare. *Experiantur id illi, qui noctu, soli, in loco spiritibus infe-*

Matth. 8.

12.

Psal. 108

10.

stato, sine lumine coguntur vigilare. 7. Sed iam insuper Virgini illi dux illius quamdam mirabilem dæmonum aliorumq; damnatorum societatem demonstravit. Ut enim Beati maximo gaudio perfunduntur, dum suos in cælo amicos, fratres, parentes, dum tot sanctos & homines & angelos, & ipsum Christum aspiciunt; ita tunc illa vidit mœstissimum contubernium damnatorum se mutuò execrantium, atque detestantium, præsertim eorum monstrorum, quæ supra atque intra ingentem fornacem, tamquam sulphureum quoddam stagnum se se mutuò, & homines damnatos cruciabant. Si quidem sunt spiritus, qui in vindictam creati sunt; & Christo teste, ignis ille paratus est diabolo & Angelis eius: inter quos utique horribilius est versari, quàm inter bufones, serpentes, viperas, & dracones. Quamvis neque istorum formæ deerunt, in stagno illo, & thermis utique calidioribus, quàm thermæ dicantur fuisse Neronianæ.

Eccli. 39.
33.
Matth.
25. 41.

IX.
DAMNA-
TAE MA-
TRIS POE-
NAE FI-
LIAE O-
STENSAL.

Hæc omnia, atque alia talia conspexit in inferno Virgo illa, sed præ omnibus illi terribilissimum fuit, ob quod videndum eò perducta erat, mater scilicet illa, quæ in tantis delicijs ebrietatum, fornicationum, adul-

adulteriorum vixit, & quasi cælo applaudente sepulta est; atque ea propter filiam exemplo suo propemodum iam impulerat ad mores suos sequendos. Vbi enim propius ad fornacem adducta est; flamma cœpit clarius relucere. Conspexit itaque interformidandas belluas, & monstra horrida matrem suam, in medio picis, sulphuris, & ebullientis lacus igne, non tantum ardentem, & instar diuitis illius *sepultam in inferno*, atq; collo tenus demersam, ita ut nullum ei posset extrinsecus accedere refrigerium; sed etiam ipsam in se ardentem, flammis ex ore, oculis, auribus, omnibus poris vndique emicantibus. Nec enim solum ignis foris applicatur corporibus damnatorum, ut suo contactu cruciet; sed ipsa etiam corpora ardent, sicut intus & foris ferrum ignitum, aut totæ ardentes prunæ; ita enim Isaias indicat: *Nutrimenta eius (Topheth) ignis, & ligna multa: flatus Domini sicut torrens sulphuris, succendens eam.* Ligna enim illa sunt corpora damnatorum, ligna arida, & infructifera excindenda, & in ignem mittenda, ut prunarum instar ardeant. O qualis tunc erat aspectus matris illius! quæ oris eiulantis distortio? quanta

Luc. 16.

22.

Isa. 30. 33.

Matth. 30
10. & 71
19.

74 Cap. III. Damnata femina exemplo,

Matth.
16, 24.

toruitas oculorum? quæ totius vultus per-
turbatio? quæ summorum cruciatuum in-
dicia? quis stridor, quæ complosio manuum
& dentium? quantus foetor vermium Ache-
ronticorum? Tunc videns mater filiam,
haud secus ac olim diues ille petijt, vt La-
zarus linguam suam digito extremo in
aquam intincto refrigeraret, insanis clamo-
ribus filiã inclamauit inquiring: *Heu me, fi-
lia, de proprijs operibus hac patior, quia quasi
deliramenta mihi videbantur vniuersa, qua de
sobrietate erant: opera autem fornicationis, &
adulterij non mihi credebam esse tormenta;
ebrietatem verò & luxuriam non arbitrabar
esse pœnas: & ecce propter paruam libidinem,
quantam recipio gehennam, & sustineo pœnas:
ecce propter exiguas delicias quanta exsoluo
tormenta: ecce pro contemptu Dei, quales re-
cipio mercedes: apprehenderunt enim me vni-
uersa immobilia mala. Sunt enim omnia im-
mobilia, neque tolli possunt, quia æterna.
Pœna damni, seu priuatio æternæ gloriæ,
& omnium bonorum, quibus Beati fruen-
tur, æterna erit. O qualis cogitatio, videre
se ad summa illa bona à Deo conditam, &
omnem mundi gubernationem à Deo ad
meam aliorumque salutem directam; me
autem*

autem sponte, ob tam friuola bona, illa
neglexisse, contempnissse. Amisi cælum,
qualem regiam? Amisi beatorum societa-
tem, & jus supernæ ciuitatis. Exulabo æ-
ternùm. Amisi claram totius naturæ condi-
tæ cognitionem, cum ea cognitione Numi-
nis, quæ necessario ex illa resultat. Cuius
loco intellectus summè odio Dei & dolore
perturbatus, nihil iucundi potest cogitare.
Amisi omnem spem luminis gloriæ, visionis,
amoris, & gaudij beatifici. O damnum,
omnium damnorum maximum, est enim in-
finitum, quia infiniti boni amissio. Cuius
loco, non iam ego vel de bonis Dei, aut
meæ beatitudinis, aut gloria corporis dele-
ctor, sed perpetim crucior, de his omnibus
amissis, & omnibus in contrarium euenien-
tibus. Hæc semper mihi versantur ante o-
culos, nec mentem ab ijs possum auertere,
vnde existit in me incomprehensibilis tristi-
tia, conscientia me accusante & condem-
nante, quòd mea culpa gloriam illam,
quam facillè potuissem obtinere, amiserim;
& æterna supplicia promeruerim. Hæ co-
gitationes, hi acerbissimi mœrores vermes
sunt, quorum morsus est præcipuum meum
tormentum: ideoque tormento ignis præ-
ponuntur;

Isa. 66. 24 ponuntur; cùm dicitur: *Quorum vermi non moritur, & ignis non extinguitur.* Crede
 Marc. 9. 44. mihi, filia, cùm ignis me inexplicabili modo extremè affligat, plus tamen cruciat apprehensio æternitatis tanti boni meâ culpâ amissi, & tanti supplicij illati, quàm ipse ignis. Hinc desperatio, ex desperatione furor & odium Dei, ex odio maledicta & blasphemia. Ex sententia enim Iudicis, qui me *in ignem æternum* misit, scio, pœnas meas numquam desituras. Si fumum, si caliginem, si ignem, si ardores, si foetores, si famem, si sitim, si carcerem istum, si hanc societatem, si dæmones insultantes & verberantes, tot annorum millibus toleraui, quot guttæ in mari, arenæ in littoribus, & atomi in toto mundo sunt, nullus erit istorum tormentorum finis. Si tot mundos vacuos conderet Deus, eosq; centies hoc nostro maiores & capaciores, quot à prima creatione fuere in arboribus folia, in campis & terris omnibus gramina, immo puncta in cælo, etsi interuallo mille millium sæculorum tantùm vnicam funderem lachrymulam, tamen priùs omnes illos innumerabiles mundos lachrymis implerem, & rursus omnes euacuarem, quàm tormenta mea finirentur.

rentur,

rentur. Immo si vel hac quasi infinita duratione peracta, saltem tunc ab his tantis malis liberarer, omnia tolerabilia forent; sed pro dolor status meus est status æternus, finis expers, & tam diu perennaturus, quam diu Deus, & Dei iustitia est perennatura; semper omnia reuoluentur, semper denuo erit inchoandū: *In æternum omnia iudicia iustitia tua*, monuit ille, sed non credidi. Nunc scio; quia experior. O mare, o abyssus ærumnarum! o æternitas! o æterna æternitas! Hæc sunt mea *immobilia mala*. Iuua enim me, filia, si potes: *Miserere mei, quæ ardeo igni, & ab ipso consumor: miserere mei, quæ in huiusmodi cruciatibus exanimor*. Cum autem filia, obstantes, immo ob ipsam æternitatis necessitatem ac legem, id facere non posset, vehementer commota ingemuit, & altissima voce exclamauit. Ad quem clamorem, qui in eadem domo erant, excitati, igneque accenso, accurrentes, omnia ordine, narrata audierunt, & contremuerunt.

Hinc Virgo constituit, patris, non matris posthac vestigia sequi, *cognoscens, multam esse bonorum retributionem operum, & malorum actuum turpis vitæ maximas esse poenas.*

Psal. 118.
160.

X.
INFERNVM
QVI CRE-
DIT, AVT
NON CRE-

nas.

DIT, QUID FACIAT? *nas.* Hinc probauit patris sui, in tot morbis & malis, patientiam. Hinc ipsa agnouit, illi profuisse, tot & tam diuturnos morbos: ac ne ipsa, in hac vita, delicijs æterna gaudia amitteret, æterna tormenta mereatur, secessit in eremum. Hinc tot ieiunijs, cilicijs, flagellis, vigilijs, se castigauit. Hinc eius & exemplo, & narratione, tam multi conuersi, timuerunt, ne felicitate temporali fruente suam mercedem cum diuine epulone hinc reciperent: & gauisi sunt, si in varias tentationes ac tribulationes inciderent: cum & Iacobus dicat: *Omne gaudium existimate, fratres mei, cum in tentationes varias incideritis.* E duobus malis minus est eligendum. Si luendum est, præstat hinc luere, quàm ibi; tempore paruo, quàm in æternitate. Hinc homines sunt patientes; hinc libenter in confessione se se demittunt; hinc corpus domant; hinc voluptatibus etiam licitis abstinent; hinc in varias religiones, in cœnobia, in Carthusias, in eremos se abdunt. Nihil illis difficile est, qui volunt illa terribilia, immensaque euitare; immò qui seriò credunt, vti in hac vita misericordiam, ita in altera iustitiam Dei esse infinitam, à qua in inferno, quisquis in mortali

Iac. 1. 2.

tali

tali peccato moritur, æternùm sit punien-
dus. Quòd si quis existimet, sicut ego quidem no-
ui multos putare, ait S. Chrysolomus, ter-
roris causa, etiam in parvis exaggerari minas
præceptis, superest, ut adulteros, masculorum,
concupitores, molles, & idololatrias memorato
illo supplicio eximant. Quòd si terroris tantùm
causa & non pro veritate supplicia promittun-
tur; consequens erit etiam, ut bonorum polli-
citationes adhortandi tantummodo, & non ve-
ritatis gratia promittantur. Et si ita de utra-
que parte sentiamus, resoluta sunt omnia religio-
nis nostræ dogmata, si nihil aliud in omnibus
mandatis ac præceptis diuinitus datis agi dici-
tur, nisi ut aut bonorum vana spes homines, aut
pœne terror inanis astringat. Et paulò post.
Illa diabolica deceptio est, quæ hæc ad terrorem
dicit hominibus scripta, ut resoluat diuini iudicij
merum, & remissiores nos erga obedientiam
reddat, & custodiam mandatorum Dei. Ob hoc
enim tales diabolus suggerit sensus, & intelligen-
tias huiusmodi ignauas animas docet, ut præ-
sentis interim temporis resoluat vigorem, argu-
endas sine dubio in die iudicij, ubi jam pœniten-
tia nihil proderit. Quid enim utilitatis erit huic,
qui nunc seducitur, si tunc intellexerit errorem
suum, cum pœnitendi jam non erit tempus?

Non

S. Chryf.
lib 1. de
contrit.
cap. 21

Non ergo inaniter decipiamus nosmetipsos, neque circumscribamur in perniciem nostri, neque aliam nobis poenam incredulitatis crimine conquiramus. Non enim solum si inobedientes simus mandatis Christi, sed et si increduli existamus, supplicia nos manebunt. Non credere autem ex eo accidit, cum viribus deficiamus ad explenda mandata: dum enim commoda, quae nobis ex obedientia proveniunt, nobis comparare volumus, neque ea facere, quae praecepta sunt, ut animum futurorum metu liberemus, conscientiae pondere grauari et praefocati parati supplicii timorem abicere omnem studemus, et in aliud nos barathrum precipites agimus, dum tormentis illis fidem abrogamus. Et quemadmodum saepe homines aegri, cum multis febris aguntur, si in aquas semetipsos frigidas iniecerint, ad praesens quidem aliquid videntur sibi quasiuisse solati, multiplicatas vero corpori suo flammis febrium reparant: ita et nos agimus, cum stimulamur conscientia peccatorum, et in Euripum nos, vel lacus contritos prava intelligentia precipitamus. Ex hoc enim iam necessario quasi licite peccamus. Sic enim quasi per licentiam feritas increfcit.

XI.
IMPROBOS
SPECULUM

Sic matri accidit supradictae, sic accidit plerisque peccatoribus. Quod non credunt, non

non timent. Ait Apostolus: *Nolite seduci, quoniam neque fornicarij, neque idolis seruites, neque adulteri, neque molles, neque masculorum concubitores, neque fures, neque auari, neque maledici, neque rapaces regnum Dei possidebunt.* Hæc si crederent, non essent tot, qui noctes & dies impura cogitarent, dicerent, facerent, & omnibus membris Venere litarent: qui filiabus, qui ancillis, qui ipsis matronis insidiantur; qui nullam sinunt transire, quam non etiam in ipsis plateis vel manibus, vel fornicantibus oculis inuadant. Nec verentur, se videri à pueris, quos, vt mater illa filiam, scandalizant, & talia docent antè, quàm sciant orare. Immodò eos iubent, & laudant si faciunt, quæ dicere est pudor. Sed illi nec dicere, nec facere erubescunt. Hinc fraterculus auditus est dicere ad paruum sororem: *Veni faciamus, sicut parentes nostri.* O pudor! ô inferne, vbi es? Porro quid non tentant, vt infernum mereantur? Neque enim tantum obseruant dominos, parentes vel maritos, quacumque ex causa, aut officio absentes; sed ipsa templa adeunt, non vt Deum, sed vt quod turpiter amant, adorent. In templo faciunt abominationes infandas. Quid

HABERE
IN HOC
EXEMPLO
1. Cor. 5. 9.
1. Tim. 10
10.

82 *Cap. III. Damnata femina exemplo.*

si nonnulli vix è templo, & à communionis egressi, per iocum & iactationem audent dicere, Christum hodie & diabolum certavisse, nec se in ipsa sacra synaxi à pulcherrima puella, juxtà ad SS. Eucharistiam accedente, oculos continere potuisse? Nonnè hoc est oculis, nonnè lingua fornicari? quin & auribus, nam talia dicunt, vt talia vicissim audiant. Quin & odores, & calidos cibos eundem in finem adhibent, vt de reliquis nihil dicam, quando inter duas sorores, inter matrem & filiam, hominem & canem, discrimen non habetur. An non his talibus meritò Deus, iudex iustus, tenebras, fumum, foetorem stridorem dentium, carcerem, picem, ignem, cruciatus æternos decrevit? Et tamen adhuc peccant, adhuc ista non curant, quid facerent, si Deus pœnas leuiores statuisset? si, sicut ciuiles magistratus solent, pro adulterio ad gladium, pro furto ad laqueum, pro latrocinio ad rotam, pro veneficio ad flammam, & mortem vnus dimidiæ, aut integræ horæ dumtaxat, aut vnus anni damnare voluisset? Nonnè dixissent, pro vna mala hora, aut anno, possum multos dies, & annos bonos habere. At non sic voluit Deus, æterna
sup.

supplicia decreuit: quæ si non deterrent peccatores, nihil eos deterret: desperati sunt. I, ô miserrime peccator, & qui hæc tormenta vno colloquio, aut cogitatione obscœna, vno aspectu, & vno osculo, vno tactu, aut amplexu jam dudum meruisti; perge aliud nihil nisi Veneres cogitare, loqui, & mille actibus immo artibus, exercere; jam quidem in voluptate es, sed qui tam delicatus es, vt ne minimum nunc possis pati molestiæ, expecta quantum æternorum tibi suppliciorum sis thesaurizaturus. Oculi tui non speciosas puellas, sed deformissima & horrendissima monstra Acherontis spectabunt; fumum, lachrymas, & tenebras patientur. Loco aromatum fœtores sulfuris & damnatorum olfacies. Loco cantilenarum & turpium sermonum æterna conuicia, & lamenta audies. Pro dulci vino amaræ tibi erunt lachrymæ. Tactus tuus, quid possit ignis, experietur. Vnius noctis, vnius horæ, vnius momenti voluptas æternis flammis castigabitur. Nondum tamen ibi sumus, Auditores, essemus ibi, si in tali statu nos mors deprehendisset. Mirum est, eos maximè, qui minimum possunt pati, tantis se malis obnoxios facere. Mirum,

34 Cap. IV. M. Guterrij exemplo animam

Deum, quod jam toties meruissemus, huc
vsque distulisse. Sed hæc infinita est illius
bonitas, pœnitentiam nostram expectan-
tis, quam multis alijs, nobis longè meliori-
bus, denegavit. O quàm pœnitentiam fa-
ceret mater illa, aut alius damnatorum, si
ex inferno dimissus pœnitentiam facere
permitteretur! Nos adhuc possumus, illis
negatur. O quàm saxeus, quàm incredulus
est, qui dum potest, hæc tormenta non eua-
dit! & dignus est inferno, quia sua culpa
perit, quisquis illum credit, & non fugit.

C A P V T IV.

MARCI GVERRII MI-
LITIS INCOMPARABILIS
EXEMPLO, NOS DOCERI, QVO MO-
DO, IN MILITIA SPIRITVALI, ANIMA
CONTRA PECCATVM SIT DE-

FENDENDA.

I.
MILITES
NON OM-
NES ESSE
IMPIOS.

Lucan.
l. 10. bell.
ciu,

Pœta ait:

*Nulla fides pietasq; viris, qui castra sequuntur,
Venalesq; manu: ibi fas, ubi maxima merces:*

quod